

Karel Altman. Dědictví českého trampingu: vybrané kapitoly z historie a každodennosti svérázného fenoménu. Praha: Academia, 2024. 579 s. (Historie). ISBN 978-80-200-3496-0

Příroda má jedinečné místo v české identitě, což se odráží v beletrii i v textu národní hymny, a pobyt v přírodě je i nyní silně spjat s životním stylem mnohých Čechů. S minulou i současnou touhu po úniku do divočiny souvisí český trampingu, přestože reflektuje českou krajinu poměrně specifickým způsobem. Společenství těchto milovníků neorganizovaného putování přírodou si v české krajině totiž zrcadlí představy o světě dosti vzdáleném a exotickém – a to staré Americe, neboli tzv. Divokém západu. Toto prostředí první trampové jakožto příslušníci dělnické mládeže poznávali v pro ně dostupných příbězích o kovbojích a indiánech, které zejména za první Československé republiky vycházely formou laciných brožur či příloh časopisů. Průmyslové město a blízká příroda tak utvořily již na počátku 20. století v Praze, Brně i dalších městech podhoubí pro vznik trampingu jako specifického životního stylu. Tomuto hnutí, které existuje víceméně jen v českých zemích a na Slovensku, se věnuje kniha etnologa Karla Altmana *Dědictví českého trampingu: vybrané kapitoly z historie a každodennosti svérázného fenoménu* publikovaná v roce 2024 v nakladatelství Academia.

Kniha Karla Altmana není zdaleka prvním textem, který byl o trampingu publikován. Svědčí o tom

mj. početný soupis zdrojů obsahující odbornou literaturu i obširnou produkci samotných trampů. Recenzovaný svazek je ale unikátní svojí komplexitou. Doposud publikované odborné texty, o kterých informuje obsáhlá bibliografie na konci knihy, se totiž věnovaly zpravidla úzce vymezeným dílčím tématům spjatým s trampingem (četné studie autora samého i dalších odborníků např. o vztahu s mocí, rituálech, vybavení, tramských hospodách či trampingu v určitých lokalitách). Existuje také celá řada spisů z pera samotných trampů, z jejichž řad se rekrutují četní letopisci vnímající a reflektující význam a hodnotu tohoto fenoménu, který můžeme považovat za životní styl či specifickou subkulturu (s. 62). Byly také publikovány odborné monografie věnující se dějinám trampingu, ať už za první Československé republiky (Krško, Jan et al. *Český trampingu v časech formování a rozmachu*. Praha: Academia, 2019), nebo od jeho počátků do roku 1989 (Randák, Jan et al. *Putování za obzor: trampingu v české společnosti 1918–1989*. Praha: NLN, 2020). Ucelená samostatná odborná publikace pojímající trampingu jako kulturní dědictví, tj. reflektující nejen dějiny, ale i současnost a odkaz tohoto fenoménu, však doposud dostupná nebyla.

Karel Altman ve své knize pojímá tramping komplexně od jeho počátku a vývoje přes každodennost po socializaci, hodnoty či morálku trampů. Sledovány jsou i festivity a rituály, hmotné atributy života trampů organizovaného do trampských osad či styl jejich pobytu v přírodě. Již v úvodu textu autor čtenáře seznamuje se svojí vlastní pozicí a deklaruje osobní vztah k trampskému hnutí. Sám sebe sice za trampa nepovažuje, ale svým životním stylem má k pobytu v přírodě blízko a označuje sám sebe za *svobodně vandrujícího čundráka* (s. 19). Oceňuji autorskou reflexi, která přirozeně ovlivňuje i charakter knihy. Autor se nesnaží odosobněnou formou jako vnější pozorovatel popisovat tramping, ale naopak je zřejmé, že tomuto hnutí fandí. Z vlastní výzkumné zkušenosti mezi tramy ostatně mohu potvrdit, že bez osobního pozitivního vztahu k trampingu či alespoň pobytu v přírodě není možné budování důvěry, a tím ani výzkum mezi členy trampských osad. Tedy osob mnohdy ostražitých vůči okolí či si hlídajících jedinečnost svého způsobu života, který člověk „musí mít v sobě“. Ostatně i Karel Altman věnuje ve své knize prostor proměnlivé otázce (i)legality tohoto fenoménu a hrozby postihu státní mocí, ať už prvorepublikovou, protektorátní či komunistickou, nebo v nejnovější době ze strany ochránců přírody či vlastníků pozemků.

Vztah autora k trampingu se tedy odráží v textu, který je psán pouta-

vým a srozumitelným způsobem. Je zřejmé, že Karel Altman necílí jen na odbornou, ale zejména na širší veřejnost včetně vyznavačů sledovaného fenoménu. Přitom po formální stránce kniha splňuje parametry odborného textu. Publikace má úctyhodných 579 stran, přičemž autor na závěr konstatuje, že i tak nebylo možno postihnout všechna témata. Na druhou stranu při četbě knihy jako celku lze nabýt dojmu, že se čtenář řadu informací dozvídá opakovaně, a bylo by tudíž možno některé pasáže zkrátit či redukovat. Autor totiž pečlivě dbá na to, aby bylo vše (a to i vícekrát) připomenuto a vysvětleno. Charakter textu tudíž umožňuje samostatnou četbu jednotlivých dílčích tematických kapitol, aniž by se čtenář ztrácel.

Karel Altman v textu čerpá nejen z vlastních terénních výzkumů a autochtonních zkušeností, ale i z obšírné produkce trampů samotných. Ti své vzpomínky publikují nejen ve vlastních časopisech, ale i kronikách, které slouží nejen pro potřeby jednotlivých trampských osad, ale bývají i zveřejněny. Autor dále čerpá i z publikovaných či nepublikovaných memoárů jednotlivých trampských osobností, nebo i ucelených knih o táboření v určité lokalitě. Dalším zdrojem je vlastní terénní výzkum a rozhovory s vyznavači sledovaného životního stylu. Volba pramenů do jisté míry logicky ovlivňuje to, o jakých trampských regionech se v textu dozvídáme a které další jsou naopak opomenuty. Opa-

kovaně tudíž narážíme na zmínky o oblasti řek Oslavy, Jihlavy a Rokytne, tj. o tzv. západomoravském trojříčí, o okolí Valašských Klobouk (jako lokalit, v nichž autor realizoval terénní výzkum), nebo o trampingu na Humpolecku (díky široké škále pramenů). Spíše opomenut je třeba trampingu na Plzeňsku či v Jizerských horách. Je však logické, že nelze postihnout velmi širokou škálu lokalit v jedné knize, třeba včetně specifik slovenského trampingu.

Závěr knihy je věnován současnému trampingu, jeho stárnoucí komunitě a omezené mezigenerační obměně. Autor se tak dotýká i kultury paměti a vzpomínání nejstarší generace milovníků toulání a přírody. Úbytek mladých lidí věnujících se trampingu, který byl v minulosti označován za subkulturu mládeže, autor spojuje s nebyvalou svobodou a volností nabytou po pádu komunistické moci roku 1989, kdy (nejen) mladí lidé dobrodružné povahy začali směřovat své cesty spíše do zahraničí. Přesto Karel Altman konstatuje, že trampingu rozhodně nemizí (s. 547), ale naopak dále existuje, a to třeba i díky mezigeneračnímu předávání tohoto životního stylu (s. 199).

Čtení knihy přesto místy ve čtenáři vyvolává i obavy z budoucnosti trampingu. Proto si dovoluji být na závěr (odborné) recenze přeci jen trochu osobnější a na základě vlastní zkušenosti vyjádřím jistou naději. Trampingu se svojí identitou

a atributy (organizace formou osad, symbolika Divokého západu) možná ustupuje, pro Čechy typická popularita pohybu a pobytu v přírodě však rozhodně nemizí. Možná tento životní styl nedosahuje takové masovosti, ale síla skautského hnutí (ze kterého ostatně trampingu původně vzešel) či nejnověji třeba popularita Stezky Českem (srov. <https://www.stezkaceskem.cz/>) svědčí o tom, že i nejmladší generace nachází vztah k pobytu a pohybu v přírodě. Pouze tito lidé častěji čerpají inspiraci ze zahraničí než z domácího dědictví – kultura tzv. *trailů*, tj. volného putování přírodou, je globální (avšak se silnou českou stopou). Češi jsou ve světě považováni za národ cestovatelů a dobrodruhů, současní milovníci přírody se ale často nepovažují za trampy a možná o tomto fenoménu ani nevědí, přestože má v trampingu kořeny jejich životní styl. Tradice českého horolezectví, vodáctví nebo dokonce amatérského jeskyňářství je s trampingu silně spjata (s. 460) a nositelé českých úspěchů v těchto disciplínách byli mnohdy členy osad, nebo alespoň při svém pobytu v přírodě doposud navazují na dědictví trampingu (mj. nebyvalou popularitou trampských písní, které zlidověly a o kterých také autor v knize pojednává). Třeba právě první, opravdu ucelená kniha o trampingu najde své čtenáře i mezi nejmladší generací milovníků pobytu v přírodě.

Oto Polouček (Ústav evropské etnologie FF MU, Brno)